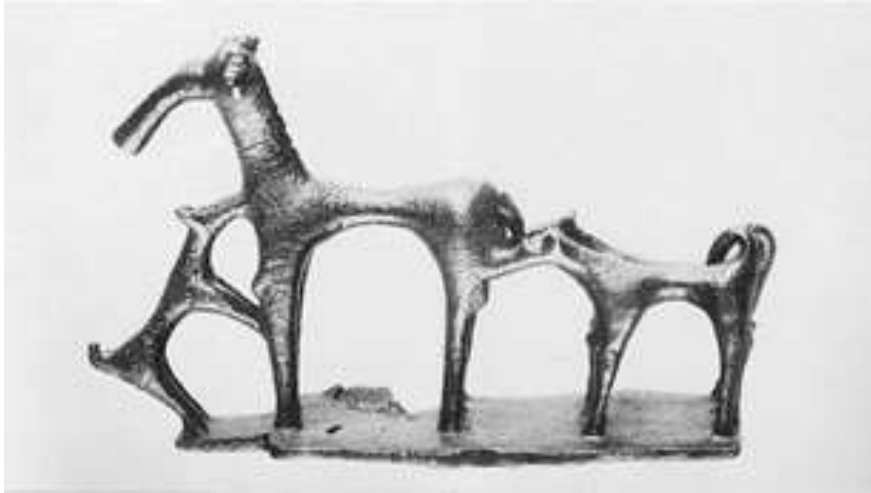

Γεωμετρική εποχή

Ενότητα 2. Η πολιτισμική Αναγέννηση

Α	Α
Β	Β
Γ	Γ, Δ
Δ	Δ
Ε	Ε
Ζ	Ζ
Η	Η
Θ	Θ
Ι	Ι, Κ
Κ	Κ
Λ	Λ
Μ	Μ
Ν	Ν
Ο	Ο
Π	Π
Ρ	Ρ
Σ	Σ
Τ	Τ
Υ	Υ, Φ
Φ	Φ
Χ	Χ
Ψ	Ψ

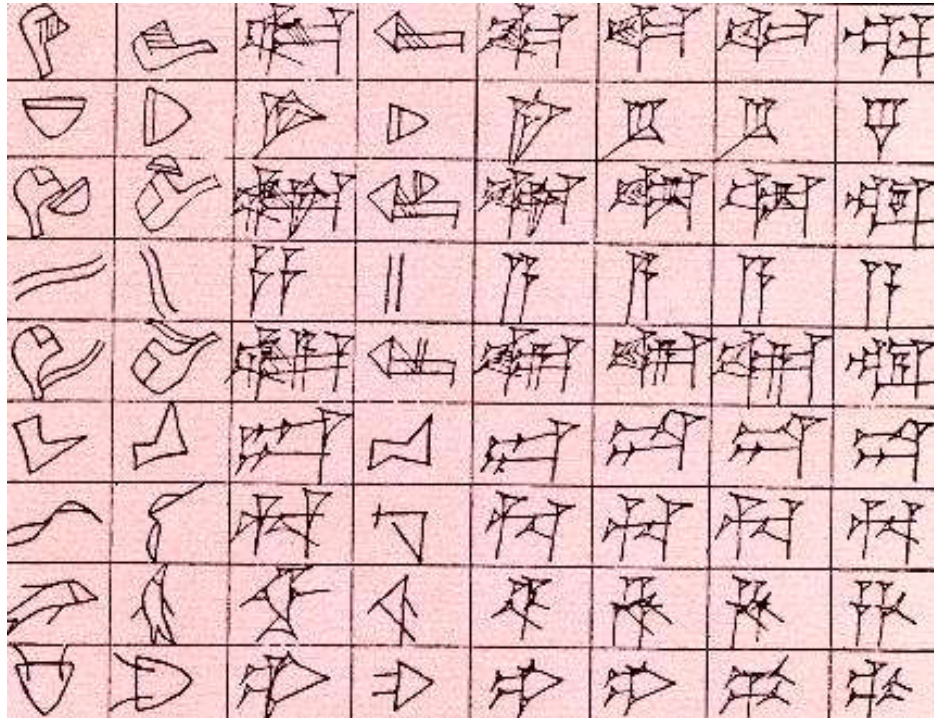
Μπακάλης Κώστας
history-logotexnia.blogspot.com

α. Η δημιουργία ελληνικού αλφαβήτου

- ❑ Πόσα είδη γραφής έχουμε ως τώρα γνωρίσει;
- ❑ Πώς εξελίσσονται;

► Σφηνοειδής γραφή – Σουμέριοι

► Ιερογλυφική γραφή – Αίγυπτος

- Ήδη από 4^η χιλιετία
- Επινόηση γραφής δηλώνει πολιτιστικό επίπεδο
- Χαρακτήρες – σύμβολα

► Δίσκος Φαιστού – Γραμμική Α' Μινωική Κρήτη

Πέλινη πινακίδα γραμμένη σε Γραμμική Β' γλώσσα. Βρέθηκε στα ανάκτορα της Κνωσού και χρονολογείται γύρω στο 1475 π.Χ. Παράγει κατάλληλα ανάγιν με τα ανάμια τους στην αντιστοική απόψη. Δίπλα σε κάθε όνομα υπάρχει ο αριθμός 1.

Γραμμική Β'

Χρησιμοποιήθηκε από εξειδικευμένους
γرافείς

Αποκρυπτογραφήθηκε
το 1952 από τους
M. Ventris και J.
Chadwick

Ιδεογράμματα					
άνδρας	γυναίκα	κρίδι	προβατίνα	ταύρος/βόδι	αγελάδα
μαλλί	πινάρι	ύφασμα	δέρμα βοοειδούς	προβιά	σιτάρι
κριθάρι	επιές	πιάδι	σούκα	κρασί	
τρίποδος	πρόχους	αμφορέας	φιάλη	ψευδόστομος	
ξίφος/πάγχη	θώρακας	άρμα	άλογο		
χρυσός	μπρούτζος	τάλαντο χαλκού	υποπόδιο		

Συλλαβογράμματα							
A		E		I		O	
DA		DE		DI		DO	
JA		JE				JO	
KA		KE		KI		KO	
MA		ME		MI		MO	
NA		NE		NI		NO	
PA		PE		PI		PO	
QA		QE		QI		QO	
RA		RE		RI		RO	
SA		SE		SI		SO	
TA		TE		TI		TO	
WA		WE		WI		WO	
ZA		ZE				ZO	

Η **Γραμμική Β'** είχε εξαφανιστεί μαζί με την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων.

το
δεύτερο
μισό

μια νέα γραφή εμφανίζεται
στον ελληνικό κόσμο.

του 8ου
αι.

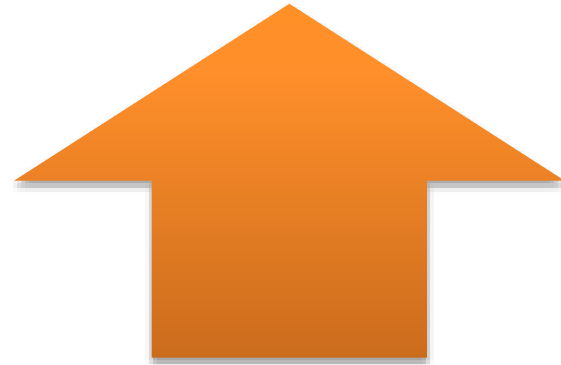
Είναι ένα **αλφάβητο** που
προέρχεται από το **φοινικικό**

αλλά με πολλές **προσαρμογές**
και παραλλαγές.

Το φοινικικό αλφάβητο περιέχει μόνο σύμφωνα. Είναι δυνατόν να αποδοθεί μια σημιτική γλώσσα γραπτώς χωρίς φωνήεντα, γιατί κυρίως τα σύμφωνα δημιουργούν τη ρίζα της συλλαβής.

Όμως, αυτό είναι αδύνατον να συμβεί σε μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα, όπως η **ελληνική**, όπου τα **φωνήεντα** καθορίζουν τη φωνητικότητα της συλλαβής.

Προσθήκη Φωνηέντων

Οι Έλληνες, επειδή το φοινικικό αλφάβητο είχε πολλά **σύμφωνα**, πήραν μερικά από αυτά και τα μετέτρεψαν σε **φωνήεντα**.

Με το σύστημα αυτό συντελείται μια σημαντική πρόοδος γιατί για πρώτη φορά, στη γραφή, οι ήχοι μεταδίδονται με **φωνήεντα** και **σύμφωνα**.

Αυτή η **απλοποίηση** δημιούργησε τις προϋποθέσεις, ώστε η γραφή να γίνει **κτήμα περισσότερων ανθρώπων** και όχι μόνο λίγων γραφέων.

Από το **ελληνικό αλφάβητο** γεννήθηκε το **λατινικό**.

► Φοινικικό και ελληνικό αλφάβητο

Το ελληνικό
αλφάβητο δεν είναι
μίμηση του
φοινικικού αλλά
ριζική μετεξέλιξή του.

≡ Η δημιουργία
ενός εύχρηστου
αλφάβητου από
τους Έλληνες
συντελεί στην
επιτάχυνση της
ιστορικής πορείας
προς τα εμπρός.

	Όνομα σηματικών	Φθογγική αξία	Μορφή σηματική	Μορφή ελληνική	Φθογγική αξία	Όνομα ελληνικών
1	ʾāḏg	ʾh	𐤀	Α	α	ἄλφα
2	ḅēz	ḅ	𐤁	ΒΒ	β	βήτα
3	ḡāml	ḡ	𐤂	Γ	γ	γάμμα
4	ḏēṭz	ḏ	𐤃	Δ	δ	δέλτα
5	ḥē	ḥ	𐤄	Ε	ε	εῖ-ἔ(ψιτὸν)
6	ḥāw	F	𐤅	ΥF	F	θαῦ
7	ṣḡāw	ṣḡ	𐤆	Ι	τς	ζήτα
8	ḥēz	ḥ	𐤇	Θ	h	ἥτα
9	ṣēz	ṣ	𐤈	Θ	θ	θήτα
10	jōḏ	j	𐤉	Ζ	ι	ιώτα
11	uāp	u	𐤊	Υ	u	υάππα
12	ḥāmḏ	ḥ	𐤋	ΤL	ḥ	ἥαμβδα
13	mēm	μ	𐤌	Μ	μ	μῦ
14	noṭw	ν	𐤍	Ν	ν	νῦ
15	sāmex	s	𐤎			
16	ʾāḡw	ʾh	𐤏	Ο	ο	οῦ, ὄ(ρμιφόν)
17	pē	π	𐤐	Π	π	πεῖ
18	sāḏe	ss	𐤑			
19	uōḡ	u	𐤒	Φ	u	υόππα
20	roṣ	ρ	𐤓	Ρ	ρ	ρῶ
21	ēw	ε	𐤔	Μ	ε	εαν(είγμα)
22	zāw	z	𐤕	Τ	z	zaῦ
23				ΥΥ	ῥ=ου	ῥ(ψιτὸν)

Α	Α	Ι	Ι	Φ	Ο
Β	Β	Κ	Κ	Ρ	Ρ
Γ	Γ	Λ	Λ	Σ	Σ
Δ	Δ	Μ	Μ	Τ	Τ
Ε	Ε	Ν	Ν	Υ	Υ
Ζ	Ζ	Ξ	Ξ	Φ	Φ
Η	Η	Ο	Ο	Χ	Χ
Θ	Θ	Π	Π	Ψ	Ψ
Ι	Ι	Μ	Μ	Ω	Ω

▲ Αγγείο, όπου είναι χαραγμένη η αρχαιότερη ελληνική επιγραφή που έχει σωθεί ως σήμερα.
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Λοιπόν εκείνο τον καιρό η ελληνική φυλή που, στις πιο πολλές περιοχές, γειτόνευε με τους Φοίνικες ήταν οι Ίωνες. Αυτοί πήραν ως μαθητές τα γράμματα από τους Φοίνικες, κι αφού άλλαζαν ελαφρά τη μορφή τους, τα χρησιμοποιούσαν, και χρησιμοποιώντας τα, τους έδωσαν όνομα. Κι όπως το 'θελε και το δίκιο, μια και τα είχαν φέρει στην Ελλάδα οι Φοίνικες, τους έδωσαν την ονομασία «φοινικήια».

Ηρόδοτος, Ιστορία, Ε, 58 (Μετ. Η. Σπυρόπουλου)

+	≡
○	○
⌒	⌒
⋈	
ρφ	
ΔΔ	ρ
ω	≡
†×	τ
	ι
	φ
	χ
	ψ
	ω

◀ Το «κύπελλο του Νέστορα», περίπου 740 π.Χ. Ίσχια (Ιταλία), Αρχαιολογικό Μουσείο. Στην αρχή οι Έλληνες έγραφαν από τα δεξιά προς τα αριστερά, όπως και οι Φοίνικες. Επίσης έγραφαν από τα δεξιά προς τα αριστερά στη μία σειρά και από τα αριστερά προς τα δεξιά στην επόμενη και το αντίθετο, μέχρι το τέλος του κειμένου. Από τα μέσα του 6ου αιώνα π.Χ. άρχισαν να γράφουν μόνο από τα αριστερά προς τα δεξιά, δηλαδή όπως γράφουμε σήμερα.

◀ Χρησιμοποιήστε ένα από τα αρχαία ελληνικά αλφάβητα για να γράψετε το όνομά σας (Γράφετε από τα αριστερά προς τα δεξιά και από τα δεξιά προς τα αριστερά).

β. Η τέχνη

◀ Αγγείο
πρωτογεωμετρικού
ρυθμού από την Αθήνα,
950 π.Χ. περίπου.
Τα καλύτερα
πρωτογεωμετρικά
αγγεία έχουν
βρεθεί σε
τάφους
στην
Αθήνα.
Αθήνα,
Μουσείο
Κεραμεικού.

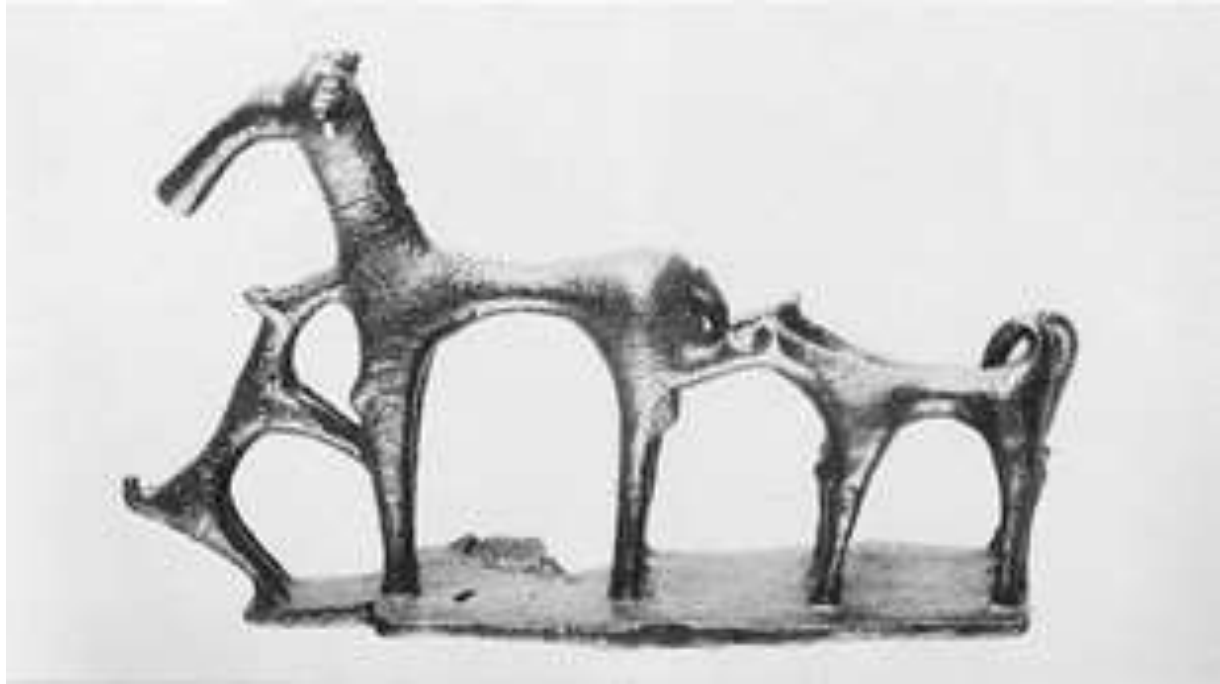
Η **τέχνη** που δημιουργήθηκε από τον **11ο** έως και τον **8ο** αι. ονομάζεται **γεωμετρική**:

από τα **γεωμετρικά κοσμήματα** στα πήλινα αγγεία.

Γεωμετρικές είναι, επίσης, και οι **μορφές** των **ανθρώπων** και των **ζώων**, είτε είναι ζωγραφισμένες επάνω στα αγγεία είτε είναι πήλινα ή χάλκινα ειδώλια.

▲ Επίθεση σκυλιών σε ελάφι. Χάλκινο σύμπλεγμα από την Ολυμπία με χαρακτηριστικές γεωμετρικές φόρμες 8ος αι. π.Χ.

◀ Γεωμετρική αντρική μορφή που κρατούσε δόρυ στο δεξί και χαλινάρια αλόγου στο αριστερό χέρι. Από την Ολυμπία.

Ο γεωμετρικός καλλιτέχνης ενδιαφέρεται ν' απεικονίσει τις μορφές στην **ουσία τους**, με τα βασικά συστατικά τους στοιχεία, και γι αυτό σχηματοποιεί στο έπακρο κοσμήματα και ανθρώπινες καθώς και ζωικές μορφές..

▲ Μνημειακός γεωμετρικός αμφορέας από το Δίπυλο του Κεραμεικού. Ανάμεσα στις λαβές [εικονίζεται η πρόθεσις του νεκρού](#) (760-750 π.Χ.), Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Γεωμετρική τέχνη

Η **γεωμετρική τέχνη** δεν εμφανίζεται ξαφνικά στα κέντρα της Ελλάδας.

Αντίθετα, οι **απλές κυματιστές γραμμές** και οι **σπείρες** που ζωγραφίζονταν με το χέρι πάνω στα αγγεία της μυκηναϊκής εποχής μετατρέπονται σε **ομόκεντρους κύκλους** και **ημικύκλια** ζωγραφισμένα με μεγάλη ακρίβεια με τη βοήθεια του **διαβήτη**.

Σταδιακά **τρίγωνα, ρόμβοι, μαίανδροι, κλιμακωτά σχέδια** απλώνονται σε ολόκληρη την επιφάνεια των αγγείων, σχηματίζοντας ένα πυκνό δίκτυο.

Αργότερα, σειρές ομοιόμορφων ζώων, καθώς και παραστάσεις σχετικές με το θάνατο μαζί με γεωμετρικά κοσμήματα διακοσμούν τα μεγαλύτερα αγγεία που χρησιμοποιούνταν σαν σήματα τάφων.

Προς το τέλος της εποχής εμφανίζονται δειλά-δειλά και **μυθολογικά θέματα**.

▲ Από τι διακρίνουμε ένα γεωμετρικό αγγείο;

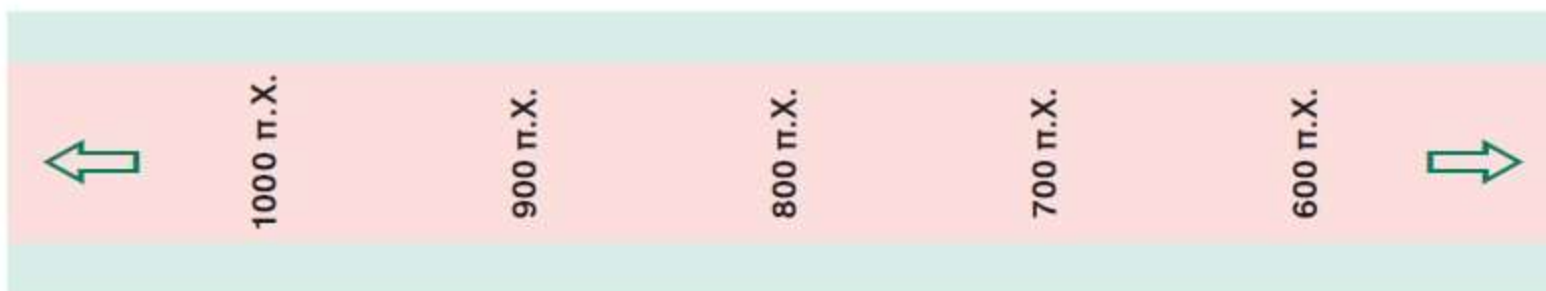

◀ Γεωμετρικός κρατήρας με εκφορά νεκρού και πομπή αρμάτων. Οι μορφές παριστάνονται εντελώς σκοτεινές, χωρίς λεπτομέρειες. (Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

▲ Μελετήστε το γεωμετρικό αμφορέα στην εικόνα του βιβλίου σας. Οι αρχαιολόγοι υποστηρίζουν ότι τη γεωμετρική αγγειογραφία τη χαρακτηρίζει ένας «φόβος του κενού». Έχουν δίκιο; Δικαιολογήστε την άποψή σας.

■ Τοποθετήστε τα παρακάτω αγγεία στην ιστορική γραμμή. Ποια από αυτά φτιάχτηκαν πριν από το 800 π.Χ. και ποια μετά;

Πηγή: http://museduc.gr/docs/Istoria/Α/ΛΑΙ_Κ3Κ4.pdf

γ. Αρχιτεκτονική

■ Αντίθετα με τη μινωική και τη μυκηναϊκή εποχή τώρα αρχίζουν να κτίζονται **μεγάλοι ναοί** για τη λατρεία των θεών.

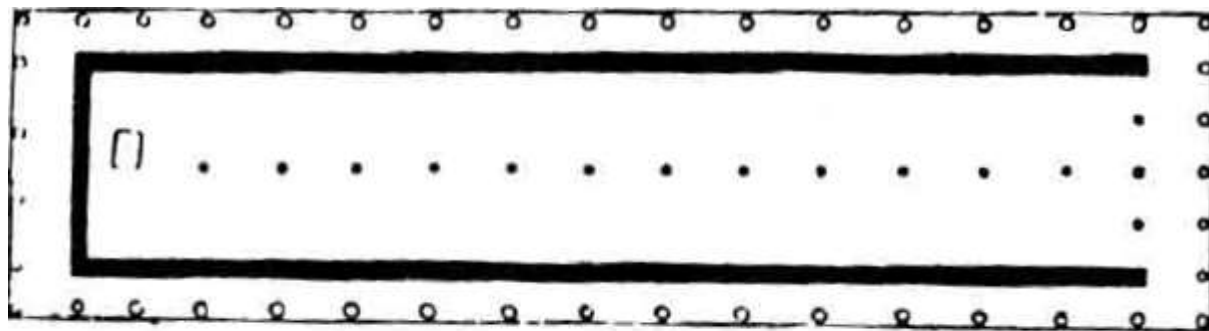
Οι **τοίχοι** αποτελούνται από **λίθους** στο κάτω μέρος τους, πλίνθους ψηλότερα και έχουν επίπεδες ή σαμαρωτές στέγες από πηλό και κλαδιά.

Μερικοί ναοί, όπως το **Ηραίο της Σάμου**, είναι μεγάλοι και μακρόστενοι με μία κεντρική σειρά από κολόνες – κίονες – και βάθρο για το άγαλμα της θεάς.

Σιγά – σιγά ορισμένα ιερά (**Δελφοί, Δωδώνη, Ολυμπία**) αρχίζουν να αποκτούν πανελλήνιο χαρακτήρα.

► Δωδώνη

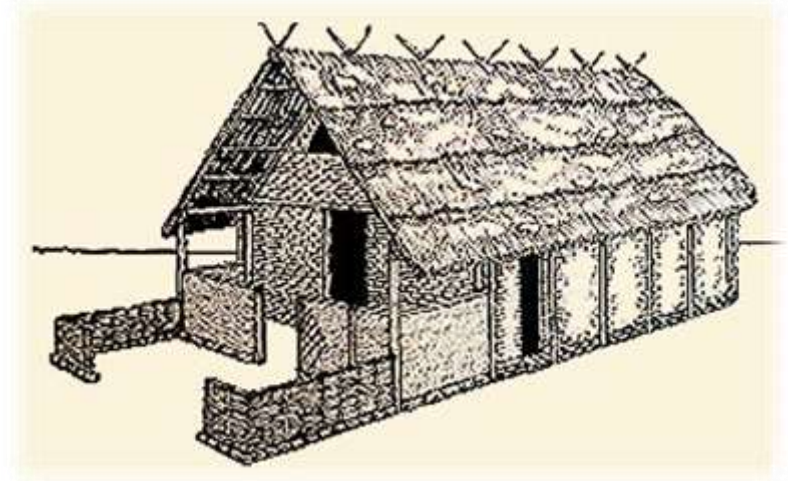

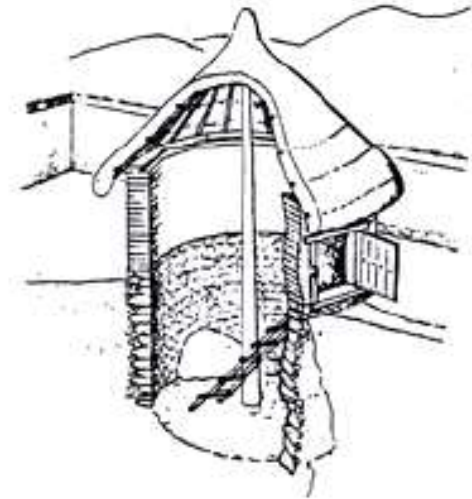
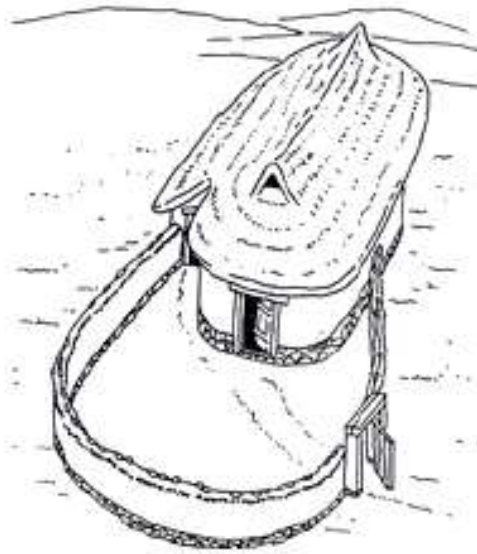
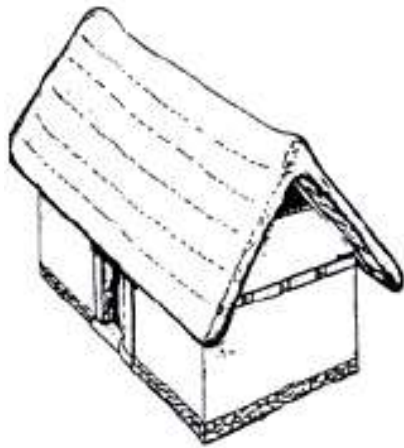
Σάμος, κάτοψη του εκατόμπεδου ναού της Ήρας.

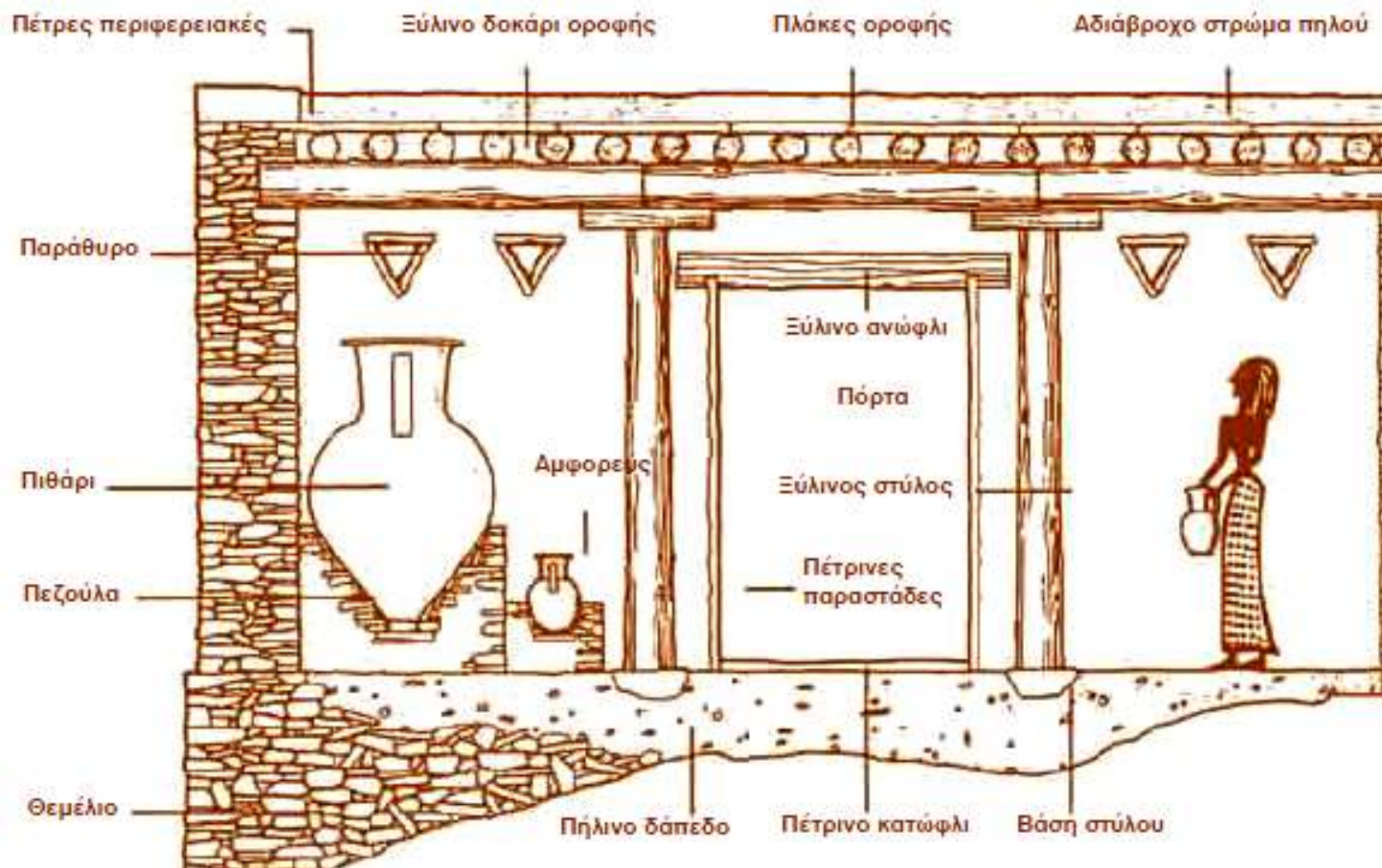
■ Τα **σπίτια** της εποχής είναι **μικρά**, το ίδιο και οι **οικισμοί**. Συνήθως χτίζονται σε υψώματα για να προστατεύονται από τους εχθρούς και μερικοί είναι επιπλέον οχυρωμένοι με ισχυρά τείχη.

▲ Αναπαράσταση μέρους του τείχους και του γεωμετρικού οικισμού της Αρχαίας Σμύρνης

▲ Ορθογώνιο, καμπυλόγραμμο και κυκλικό κτίριο της Γεωμετρικής Εποχής
http://museduc.gr/docs/istoria/ALA_K3K4.pdf.

▲ Αναπαράσταση (τομή) σπιτιού

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Οι μετακινήσεις
πληθυσμών
αναστάτωσαν τη
ζωή των ανθρώπων.

Η ανασφάλεια
οδήγησε σε μαζικές
μεταναστεύσεις
των ελληνικών
φύλων κυρίως στα
νησιά του
ανατολικού
Αιγαίου και τα
παράλια της
Μικράς Ασίας.

Στη θέση της
Γραμμικής γραφής Β
που ξεχάστηκε
εμφανίστηκε μια
άλλη γραφή, η
αλφαβητική.

Η καλλιτεχνική
ευαισθησία βρίσκει
έκφραση στην
ανέγερση νέων
ναών, τη δημιουργία
χάλκινων ειδωλίων
και την αποτύπωση
γεωμετρικών
σχημάτων πάνω
στα αγγεία.

- Βρείτε ποια στοιχεία έχουν σχέση με την Εποχή του Χαλκού και ποια με τους Σκοτεινούς Αιώνες στον ελλαδικό χώρο.

http://museduc.gr/docs/Istoria/A/LAI_K3K4.pdf

